

Helmi i Grethit (Graizit) dhe Preventiva Shëndetësore e Njeriut për Thumbimet Alergjike

Contents (Përmbajtja)

Helmi i Grethit (Graizit) dhe Preventiva Shëndetësore e Njeriut për Thumbimet Alergjike	1
1. INSEKTET NË PLANETIN TOKË	2
Grethi (Graizi) në planetin tonë Tokë	3
Kuptimi i fjalës GRETH (Graiz)	4
Dallimi në pamje në mes Grethit, Grerëzes e Bletës.	4
Grethi (Graizi) në Kosovë	5
2. Grethi (Graizi) me njohurit e përgjithshme	7
Përhapjet e Grethit	8
Ushqimi i Grethit (Graizit)	10
Shumimi i grethave (graizëve)	11
Mbrojtja e grethave	11
Thumbimet	12
Rreziku vie nga reaksioni alergjik i helmit të grethit	13
3. HELMI I GRETHIT (GRAIZIT)	14
Sjellja dhe alarmi i feromonit	16
Sulmi me feromonin	16
A kanë Grethat (Graizit) helme?	17
PËRBËRJA KIMIKE E HELMIT TË GRETHIT	18
Komponentet kimike të helmit të insekteve dhe grethit (graizit)	21
Komponentët e helmit të Grethit (Graizit)	22
4. PREVENTIVA SHËNDETËSORE E NJERIUT PËR THUMBIMET ALERGJIKE	23
Pse është një thumbim i Grethit (Graizit) i rrezikshëm?	23
Reagimet anafilaktike të një reaksioni alergjik	25
Si mund të parandaloni një reaksion anafilaktik?	29
Konkluzione	32
Referenca:	34

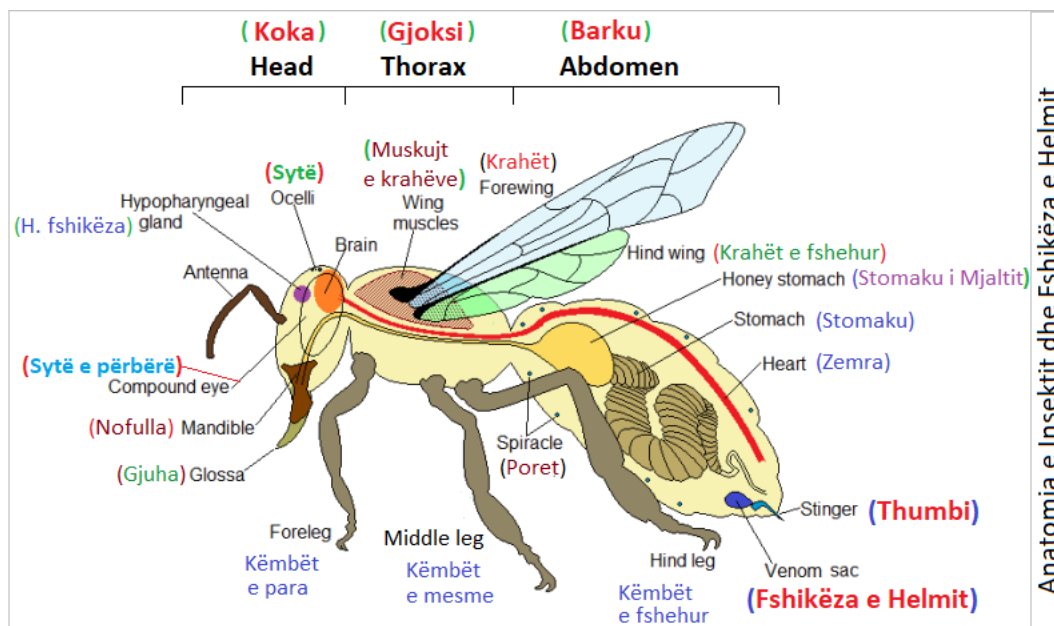
1. INSEKTET NË PLANETIN TOKË

Në planetin Tokë ekzistojnë në mes 1.4 dhe 1.8 milionë lloje insekte. Shumica e tyre janë tërësisht të parrezikshme për njerëzit, mirëpo ekzistojnë edhe të tilla, të cilat mund të na infektojnë me sëmundjet më të këqija, thjeshtë – insekte të cilave duhet t'u shmangemi me çdo çmim.

Insektet ose Insekta (nga insektum Latin) janë jovvertebrorë heksapodë (gjashtë-këmbëshit) dhe grupi më i madh në brendësi të fillumit të artropodit. Përkufizimet dhe qarkullimet ndryshojnë; zakonisht, insektet përbëjnë një klasë brenda fillumit Arthropoda. Siç përdoret këtu, termi Insekta është sinonim i Ectognatha.

Insektet kanë një struktur skeletore, një trup tre-pjesë (kokë, krahë dhe bark), tre palë këmbë të bashkuara, sy të përbërë, një palë antenna, krahët, thumbim e tjera organe funksionale.

Insektet janë grupi më i larmishëm i kafshëve; ato përfshijnë më shumë se një milion specie të përshkruara dhe përfaqësojnë më shumë se gjysmën e të gjithë organizmave të gjallë të njohur. Numri i përgjithshëm i specieve ekzistuese vlerësohet në mes gjashtë dhe dhjetë milion; potencialisht mbi 90% e formave të jetës së kafshëve në Tokë janë insekte. Insektet mund të gjenden në pothuajse të gjitha mjediset, megjithëse vetëm një numër i vogël i specieve banojnë në oqeanë, të cilat mbizotërohen nga një grup tjetër i artropodëve, krustaceans.⁽¹⁾

Prej kohësh është njohur dhe dokumentuar se insektet janë grupi më i larmishëm i organizmave në tokë, që do të thotë se numri i llojeve të insekteve është më shumë se çdo grup tjetër. Në tokë njihen ose të evidentuara rreth 900 mijë lloje të ndryshme të insekteve të gjalla. Ky përfaqësim përafëron 80 përqind të specieve në botë. Shifra e vërtetë e specieve të gjalla të insekteve mund të vlerësohet vetëm nga studimet e tanishme dhe ato të kaluara. Shumica e autoriteteve pajtohen që ka më shumë specie insektesh që nuk janë përshkruara (emëruar nga shkenca) sesa ka specie insektesh që janë

—

Q

—

3 fage

Kuptimi i fjalës GRETH (Graiz)

GRETH m. zool. (<https://fjale.al/greth>) , <http://www.fjalorshqip.com/>

1. Arëz me trup të madh, me ngjyrë të murrme në të kuqe, me bark të verdhë e me një thumb helmues; grerëz. Fole grethash. E pickoi grethi.
2. fig. keq., bised. Spiun.
3. përd. ndajf. Plot e përplot, mbushur plot. Është greth hardhia. Janë greth degët me kokrra. Fle me gretha lëviz shumë kur fle, bën gjumë shumë të shqetësuar.

Në gjuhë të huaja fjala Greth (Graiz):

Hornet -(English), **Stršljen** -(croat,srbian, Bosnian), **Hornissen** -(Gjerman), **Eşekarısı** -(Turqisht), **Шершень** -(Rusisht), **σφήκα** -(Greqisht), **Стършел** -(Bulgare), **Avispón** -(Spania), etj.

Dallimi në pamje në mes Grethit, Grerëzes e Bletës.

Grethat, grerëzat dhe bletët janë dy krijesa që janë jashtëzakonisht të ngjashme, dhe për syrin normal dallimet janë të vështira për t'u parë. Dallime më kryesore janë: Ata janë me ngjyra të ngjashme; megjithatë mënyra se si ato veprojnë dhe mënyra se si ata duken janë shumë të ndryshme nga njëri-tjetri. Këto insekte i përkasin rendit Hymenoptera, që tregon se ato janë të ngjashme.

Sa për ilustrim një imazh I përbashkët I Gerethit, Grerëzës dhe Bletës.

Përmbledhje e dallimeve

- Grerëzat, Grethi dhe Bletët janë krijesa shumë të ndryshme.
- Ata ushqehen ndryshe; Grethat dhe Grerëzat janë grabitqar. Derisa Bëtët janë pollinator, mbledhin polen.
- Ata veprojnë ndryshe me njëri-tjetrin; Grerëzat dhe Grethat mund të jenë shumë agresiv, pasi bletët janë agresive vetëm kur shqetësohen.
- Grerëzat, Grethat dhe Bletët jetojnë në foletë pak të ngjashme. Sidoqoftë grethat dhe grerëzat përgjithësisht janë më pak sociale dhe jetojnë në koloni të vogla.
- Bletët janë gjithashtu të ndryshëm nga grerëzat, pasi ato nuk i mbajnë këmbët kur fluturojnë.
- Ka shumë dallime fizike midis grethave, grerëzave e bletëve, një shembull (shihe foton më lartë). Grethat dhe Grerëzat janë me një trup të butë dhe këmbë të butë. Ata janë të gjatë dhe të hollë, dhe kanë një bel të ngushtë. derisa bletët kanë një trup me flokë. Bletët kanë një trup me flokë dhe këmbë me flokë, poashtu kanë këmbë më të gjera se grerëzat pasi ata kanë nevojë për të kryer e bartur polen nga lule në lule.

Grethi (Graizi) në Kosovë

Duke u bazuar në fjalët popullore të njërëzve gjegjësishtë popullatës në Kosovë për emërtimin e insekteve në përgjithësi, mund të themi se **ekziston një larmi e emrave që përdoren për identifikimin e shumë insekteve por edhe të grethit (graizit).**

Grethi (Graizi) në Kosovë por edhe në shumë troje Shqipëtare por edhe në tërë planetin tokë ku folet shqip në mënyrë popullore njihet me disa emra të ndryshë dhe jo adekuat. Në varshmëri të rajonit dhe populates, ai ose ajo quhet me emra të ndryshëm si: **Greth, Graiz, Greiz, Gremza, Grerëza e mëdhe, Arzë e madhe, Amzë e madhe, etj.**

Në mënyrë popullore Grethi në Kosovë njihet edhe me emra si: Graiz, Greiz, Grerëza e mëdhe, Arzë, Amzë e madhe, etj.⁽³⁾

Në Rajonin e Mitrovicës së Kosovës, **Grethi** në mënyrë popullore quhet **Graiz ose Greiz.**

Në Kosovë ka shumë raste të thumbimit nga Grethi (Graizi) por edhe pse janë të rrezikshme, evidentimi i tyre është e vogël, kështu që mbeten raste të izoluara për hulumtim të mëtejshëm.

Në Rajonin e Mitrovicës ka raste të thumbimit nga grethet edhe pse ato shpesh lidhen edhe me thumbim të grerëzës, bletës dhe insekteve tjera. Trajtohen në mënyrë medicinale por edhe shpesh individuale, kështu që mbetën ndodhi të izoluara apo edhe të harruara.

Preventiva e thumbimeve të insekteve në Komunën e Mitrovicës trajtohen në spitalin rajonal të Mitrovicës. Kontrollin dhe mjekimin e kryejnë mjekët dhe njerëzit profesional. Derisa rekomandimet në teren, gjegjësishtë vendi ku mdodhen thumbimet e kontrolloin dhe inspektojnë **Inspektorët që jepen rekomandimet e para ku duhet të paraqiten në mjekim**, poashtu në punën dhe jetën e përditëshme. **Ankesa dhe kërkesa** ka, dhe raste të ndryshme për hulumtim dhe analizim për zgjedhjen

e problemit të **thumbimeve të rrezikshme nga insektet** si janë grerëzat, bletët, mizat, mushkonjat, milingtonave por edhe **grethet** (grazit, greizit, arzë e madhe, etj).

Gjatë kontrollit dhe inspektimeve në teren, kemi hasur në raste të ndryshme të pickimeve, kafshimeve dhe **thumbimeve** të insekteve në Mitrovicë por edhe në shumë fshatra të rajonit si: Lipë (Kelmendi), Trepçe, Vllahi, Bare, Broboniq, Gushavcë, Vinarcë, Koshtovë, etj., e pothuajse në të gjitha vendet e Komunës së Mitrovicës.

Insektet në Kosovë e poashtu edhe grethi (grazi) pjesërisht janë hulumtuar dhe sistematizuar.

Ndonëse Kosova është një vend i vogël, shquhet për një biodiversitet të gjërë e **pjesërisht të sistematizuar**.

Pozita gjeografike, faktorët gjeologjik, pedologjik, hidrologjik, relievi dhe klima, janë disa prej faktorëve që kanë mundësuar që Kosova të ketë **një diversitet të pasur**.

Tabela 1. Numri i përafërt i disa llojeve në Kosovë ne raport me ato në Shqipëri, Evropë dhe në botë, sipas grupeve kryesore. ⁽⁴⁾

Grupi	Lloje në Kosovë	Lloje ne Evropë	Lloje ne Botë
Alga	400*	X	>40 000
Kërpudha	100*	16 000	>70 000
Biimë me lule	1.800*	11.415	250 000
Insekte	130*	40.000	1 000 000
Peshq te ujërave të ëmbla	30*	X	8 500
Amfibe	14	62	4 000
Reptilë	14	123	6 500
Shpendë	180*	450	9 881
Gjitarë	45*	200	4 327
Legjenda: *: supozohet për numër më të madh të llojeve X: numër i panjohur			

Duke përdorur këto të dhëna momentale dhe punën e palodhëshme të shkencëtarve, biologëve, e tjerë, ngadalë por me mund janë duke u krijuar kushte që përcaktojnë një hulumtim më gjërë në Kosovë, por ka pengesa e vështërsi që duhet tejkaluar për një sistematizim edhe më të gjërë dhe precizë.

Në Kosovë Grethi (njihet edhe me emra popullore si; Graizi, Greizi, Gremza, Grerëza e madhe, ..., etj.

[Top↑Përmbajtja](#)

2. Grethi (Graizi) me njohurit e përgjithshme

Grethet (insektet në gjininë Vespa) janë të ngjashëm në pamje me të afërmit e tyre të ngushtë të grërzave të verdha (yellowjackets).

Grethi (lat. Vespa) janë më të mëdha se sa grerëzat shoqërore (eusociale). Grethi është pak më e madhe se grerëza e verdhë duke arritur mesatarisht një gjatësi prej 4.5 centimetra.

Grethet e vërteta formojnë gjininë Vespa të **familjes Vespeidae (f. së grerëzës)**, dhe dallohen nga grerëzat e tjera për nga gjerësia e kokës së tyre (një pjesë e kokës së insektit pas syve), e cila është proporcionalisht më e madhe në këtë gjini; dhe një bosht rrethor përpara (një pjesë e barkut pas belit aksial).

Grethet si shoqëri, mbrojnë zgjuajën (folenë) e tyre me rreptësi të fuqishme. Megjithëse këto insekte nuk i dëmtojnë njerëzit nëse nuk provokohen, disa njerëz janë alergjikë ndaj helmit të tyre dhe mund të kenë reagime shumë të rrezikshme ndaj një goditjeje thumbuese.

A E DINI? Kur një greth gjen një koloni bletësh, ajo lëshon një aromë (feromon) të veçantë për të tërhequr grethat e tjerë.

Në të gjithë botën, ekzistojnë 22 lloje të njohura Vespa (Grethi). Shumica e specieve ndodhen vetëm në tropikët e Azisë, megjithëse Grethi evropiane (Vespa crabro), është shpërndarë gjerësisht në të gjithë Evropën, Rusinë, Amerikën e Veriut dhe Azinë Verilindore. Grerëzat natyrore në Amerikën e Veriut, në gjininë Dolichovespula, zakonisht përmenden si Grethat tan (p.sh., grethet me balona), por në të vërtetë janë grerëza të verdhë.

Ashtu si grerëzat e tjera sociale (shoqërore), **grethet** ndërtojnë foletë bashkësinë (komunale) duke përtypur drunj për të bërë një tul letre. Çdo fole ka një mbretëreshë, e cila bënë vezë dhe merr pjesë nga punëtorët, që megjithëse femra gjenetikisht, nuk mund të bëjnë vezë pjellore. Shumica e specieve bëjnë fole të ekspozuara në pemë dhe shkurre, por disa (si **Vespa orientalis**) ndërtojnë foletë e tyre nën tokë ose në zgavra të tjera. Në tropikët, këto fole mund të kalojnë gjatë gjithë vitit, por në zona

me temperaturë, foleja vdes gjatë dimrit, me mbretëreshat e vetmuara që mbështjellen në pjellë gjethesh ose materiale të tjera izoluese deri në pranverë.

Grethet (Graizit) shpesh konsiderohen dëmtuesit, pasi ato ruajnë në mënyrë agresive vendet e tyre të foleve kur kërcënohen dhe goditjet e tyre thumbuese mund të jenë më të rrezikshme se ato të bletëve.

Sistematika	Mbretëria: Kafshët
Grethi (Graizi) Evropian, (<i>Vespa crabro</i>)	Filli: Arthropoda
Madhësia mesatare: 3.2 cm.	Klasa: Insekte
Disa specie mund të arrijnë gjatësi deri në 5.5 cm.	Rendi: Hymenoptera
	Nënrendi: Apocrita
	Family: Vespidae
	Nënfamiljë: Vespinae
	Gjini: Vespa (Grethi)
	Linné, 1758.

Përhapjet e Grethit

Specie të ndryshme të gretheve (grajzëve) banojnë në Evropë, Azi, Afrikë dhe Amerikë. Ata janë përshtatur me klimën e lagësht dhe të thatë të shkretëtirës, por në çdo rast ata kanë nevojë për nxehtësi të mjaftueshme për të fluturuar dhe mbijetuar. Prandaj, ata nuk janë në zona me një klimë të ftohtë përgjithmonë.⁵

Grethat gjenden kryesisht në hemisferën veriore.

Grethi European (Vespa crabro) e zakonshme, është specia më e njohur, e shpërndarë gjerësisht në Evropë (por rrallëherë gjendet në veri të paraleles së 63-të), Ukraina dhe Rusia. Në Azi, grethi evropian i zakonshëm gjendet në Siberinë Jugore, si dhe në Kinën Lindore, Kazakistan, . Grethi evropian i zakonshëm u prezantua aksidentalisht edhe në Amerikën Veriore lindore rreth mesit të shekullit të 19-të dhe ka jetuar atje afro të njëjtave gjerësi gjeografike, si në Evropë.

-

Imazh: Grethi evropian.

-

Grethi gjigant aziatik (Vespa mandarinia) jeton në Japoni, Kinës, Kore, Tajvan, Kamboxhi, Laos, Vietnam, Indochina, Indi, Nepal, Sri Lanka, Rusi, pjesa jugore; Primorsky Krai, Khabarovsk Krai) dhe Tajlandë, etj. por më së shpeshti gjenden në malet e **Japonisë**, ku ato zakonisht njihen si **bleta gjigande** e harabelave (trumcakëve).

Imazh: Grethi japonez.

-

Grethi oriental (Vespa orientalis) ndodhet në zona nën-tropikale gjysëm të thata të Azisë Qendrore (Armeni, Dagestan në Rusi, Iran, Afganistan, Oman, Pakistan, Turkmenistan, Uzbekistan, Taxhikistan, Kirghyzstan, Kazakistani Jugor), Evropa Jugore (Itali , Maltë, Shqipëri, Kosovë, Ruman, Turqi, Greqi, Bullgari, Qipro), Afrika e Veriut (Algjeri, Libi, Egjipt, Sudan, Eritrea, Somali) dhe përgjatë brigjeve të Gjirit të Adenit dhe në Lindjen e Mesme. Hasshtë prezantuar në Madagaskar.

Imazh: Grethi oriental.

-

Grethi aziatik (*Vespa velutina*) është i njohur në Francë, Spanjë, Portugali dhe Itali. Grethi aziatik, i njohur gjithashtu si grethi me këmbë të verdhë (*Vespa velutina*), është një specie autoktone e grethit nga Azia Juglindore. Ai është shqetësues si një specie pushtuese në disa vende të tjera.

Imazh: Grethi aziatik.

-

e tjera....

[Top↑Përmbajtja](#)

Ushqimi i Grethit (Graizit)

Grethat (Graizit) gjuajnë insektet, përfshirë bletët, më shpesh pak para se të hynin në koshere. Përveç bletëve, ata gjuajnë edhe bletë gjatë largimit ose kullotjes së tyre. Bleta e kapur nga grethi, referohet në një pemë aty pranë, ku nektari është thithur nga fshikëza e tij e mjaltit, dhe muskujt e tij pectoralë përtyphen, përzihen me pështymë, duke e shndërruar kështu në një skorje të hollë që ushqen të riun e saj.

Një shoqëri mesatare e madhe me rreth 300 deri 400 grethe gjuejnë dhe kapin rreth gjysmë kilogram pre përgjatë ditës verore. Në këtë mënyrë, me lakuriqët (sepse ata gjuajnë natën), ato kontribuojnë ndjeshëm në shkatërrimin natyror të dëmtuesve të insekteve, duke kontribuar kështu në mirëmbajtjen dhe ekuilibrin natyror.

Grethat (Graizit) gjuajnë edhe natën, për hënën e plotë, nëse netët janë të qarta. Rrezja e tyre e gjuetisë është rreth 1500 m nga folea. Ekziston një koncept i gabuar në literaturën e bletarisë që grethat e rritur ushqehen me mish insektesh, veçanërisht bletësh. Kjo nuk është kështu, sepse grethi i rritur nuk është në gjendje të tretë proteina të ngurta.

Grethet, kafshët, insektet e rritura ushqehen me lëngje pemësh dhe lëngje që janë thithur nga frutat e plasaritura, të kalbura, si dhe substanca të tjera të ëmbla që gjenden në natyrë.

Ata ushqehen me pren, larvat e tyre me proteina, më shpesh pjesë të insekteve.

Shumimi i grethave (graizëve)

Grethat ndërtojnë fole në vende të strehuara, nën qepalla, në rrasa ose nën çati, në pemë me zgavër, nga disa kate huallësh, me qeliza të kthyera poshtë. Ata i mbështjellin të gjitha me fletë të shumta letre si druri i hollë dhe i përtypur.

- Struktura e një foleje fillestare.

- Një hoje me gretha.

Një femër e fekunduar që ka kaluar dimrin në një strehë, ç'do vit në pranverë, ndërton një fole të re dhe nuk migron kurrë në të vjetrën, nga viti i kaluar.⁽⁶⁾

Mbrojtja e grethave

Grethat (**sidomos** *Vespa crabro* – Grethi Evropian) janë shumë të rrezikuara në Evropë. Kështu, disa vende evropiane i kanë përfshirë ato në listën e kuqe të specieve të rrezikuara. Në Gjermani, ata janë vendosur nën një mbrojtje të veçantë që nga 1 janari 1987, kështu që ekziston një dënim i lartë për shkatërrimin e foleve me

gretha. Por çdo zhvendosje apo edhe shkatërrim i foleve është e domosdoshme leja e Autoritetit të Mbrojtjes së Mjedisit, dhe kërkohet gjithmonë për këtë qëllim mendimi i ekspertit.

Grethet (Graizit) shpesh konsiderohen dëmtuesit, veçanërisht kur ata kanë fole pranë njerëzve, sepse ata do të mbrojnë një fole në mënyrë agresive nëse mendojnë se është e kërcënuar.

Megjithatë shumë njerëz kanë frikë nga goditja e tyre, grethet zakonisht bëhen më keq nga takimet e tilla kur follet e tyre janë helmuar ose shkatërruar. Në disa zona, të tilla si Gjermania, atyre u jepet mbrojtje për të ruajtur rolin e tyre në ekosistem.

Thumbimet

Nëse jeni alergjik ndaj helmit të Grethit (Greizi) ose ndonjë insekt tjetër, vetëm një goditje e fortë thumbuese është e mjaftueshme për të shkaktuar një reagim të dhunshëm alergjik.

Thumbimet e Grethit janë shumë të rrezikshme, dhe ato në mënyrë të pashmangshme shkaktojnë reagimin e zakonshëm të të gjithë njerëzit por edhe të kafshët, si: ënjtje, skuqje dhe dhimbje në vendin e injektimit.

Rreziku nga thumbimi

Grethi (mbi të gjitha *Vespa Crabro* – Grethi evropian) mund të mbrohet shumë mirë, veçanërisht nëse ai mbron folen dhe pasardhësit e vetë.

Rreziku nga thumbimi i një Grethi, për njeriun mund të ndodhë në ç'do vend në natyrë, por vetëm atëherë kur Grethi e ndjenë të rrezikuar vetën dhe llojin e vetë.

Si rregull, rreziku i një grethi për një njeri dhe kafshët e tij është i ekzagjeruar; është në thelb më pak sesa mendohet zakonisht (proverb: "shtatë thumbime vret një kal, tre njerëz" është plotësisht i gabuar).

[Top ↑ Përmbajtja](#)

Rreziku vie nga reaksioni alergjik i helmit të grethit

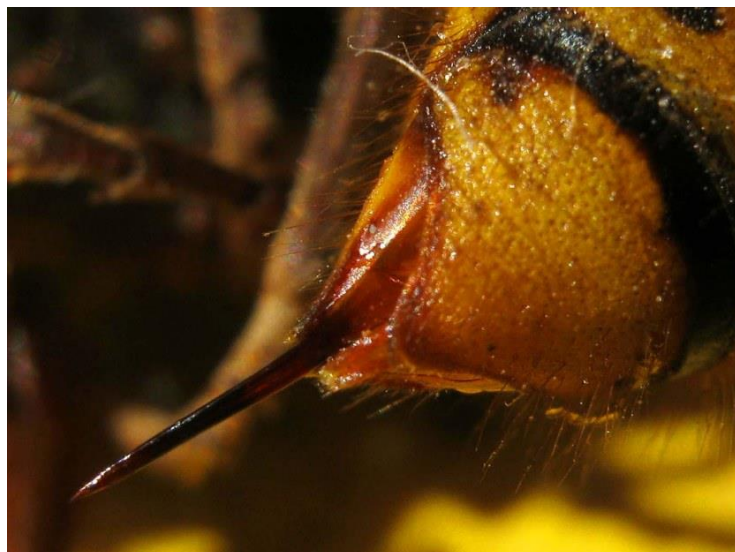
Në përgjithësi, një thumbim i grethit nuk është vdekjeprurës. Alergjistët duhet të konsiderohen një përjashtim i mundshëm, siç është rasti me thumbimet ose gërvishjet e të gjithë insekteve të tjera.

Por, në një numër njerëzish, një alergji, toksike ose reagim i pazakontë ndodh pas një goditjeje thumbuese, që nxitë reaksione, e gjitha kjo është rezultat i injektimit të këtij helmi helmues, i cili mund të shkaktojë shumë çrregullime në trupin e njeriut dhe madje të çojë në një përfundim fatal.

Në rastin e thumbimit në gojë dhe fyt, duhet të këshillohet mjeku për rrezikun e fryrjes dhe ngulfatjes.

Do të duheshin më shumë se 500 thumbime me grethe të fortë për të rrezikuar jetën. Sidoqoftë, pasi thumbojnë vetëm rreth 10% të gretheve të një fole të vetme, ky numër nuk arrin kurrë.

-

- Thumbi i Grethit, (Graizit), foto.

Thumbi i grethit (graizit) është më i trashë dhe më i gjatë se sa te grerëzat, bletët apo insekteve tjera.

-pb

3. HELMI I GRETHIT (GRAIZIT)

Helmi i grethit (graizit) mund të krahasohet me grerëzat e tjera, por nuk është e njejtë në përbërje, madje edhe më pak toksike.

Komponentët e helmit të Grethit që formojnë gjininë Vespa të familjes Vespeidae (f. së grerëzës), janë kategorizuar në përgjithësi si:

- proteina** me peshë të lartë molekulare që përfshin fosfolipaza, hialuronidaza, antigjen 5, etj .;
- peptide** me peshë molekulare të ulët që përfshijnë mastoparanet, kininat e dhenve dhe peptidet kimotaktike, dhe
- molekulat bioaktive** si histamina, serotonin, katekolaminat, acetilkolina, tiramina etj.

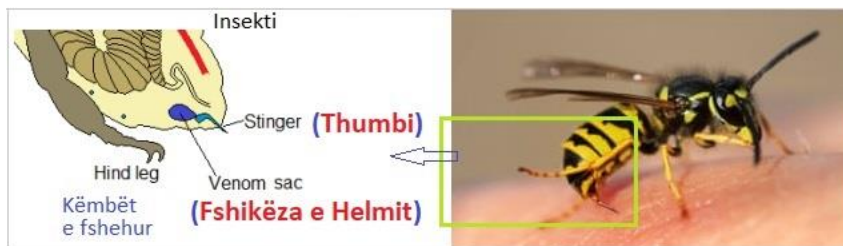
Citim: Helmi i Vespedit është më i ndryshueshëm në përbërjen e tyre në mesin e specieve, të ndryshme nga ajo e helmit të bletëve (bletëve). Ato janë përzierje komplekse e alergeneve të fuqishme dhe përbërës farmakologjikisht aktiv, të përbërë kryesisht nga proteina. Helmi vespit përmban tre proteina kryesore që veprojnë si alergene dhe një larmi të aminave vazoaktive dhe peptideve. Alergjenet e rëndësishme janë **antigjeni 5, fosfolipazat dhe hialuronidaza**. Antigjeni 5 është alergjeni kryesor në të gjitha helmet vespit dhe është studiuar më mirë në mesin e të tjerëve. Janë përshkruar dy proteina shtesë, Vmac 1 dhe Vmac 3 nga V. makulifrone, me aktivitet alergjik, por karakterizohen jo plotësisht. Në mënyrë të ngjashme, proteina-serine është identifikuar si një alergjen i rëndësishëm për individët alergjikë ndaj vespit në Polistet Evropiane, helm dhe dipeptidilpeptidaza IV dhe vitellogenin në V. vulgaris venom. Aminat vazoaktive në helmin vespit përfshijnë serotonin, histaminën, tyraminën dhe katekolaminat. Kininat e farës dhe mastoparanët janë peptidet unikë për helmin vespit. Chapter⁷.

Thumbimi i grethit (graizit) në vetvete është më i dhimbshëm se thumbimi i një grerëze më të vogël.

Arsyeja është se **helmi i grethit (graizit) përbëhet me përqëndrim nga një pjesë më e madhe e acetilkolinës, që është një neurotransmetuese, një substancë që shkakton një ndjesi djegie.**

Përveç kësaj, **thumbi i një grethi është më i trashë dhe më i gjatë, duke depërtuar në shtresa më të thella dhe më të ndjeshme të lëkurës, duke rezultuar në dhimbje më të mëdha.**

-

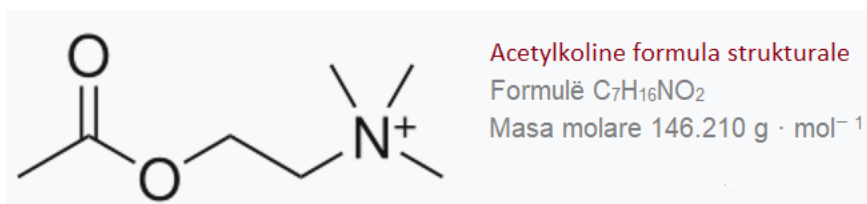

Thumbimet e gretheve (graizëve) pothuajse gjithmonë mund të shmangen me trajtimin e kujdesshëm nga njerëzit. Për më tepër, grethet në përgjithësi janë më pak nervozë dhe më pak të prirur për thumbim sesa grerëzat më të vogla në të njëjtën zonë.

Grethet (Graizit) kanë thumbin që përdorin për të vlarë pren dhe mbrojtur folenë. Goditjet e grethit (greizit) janë më të dhimbshme për njerëzit sesa thumbimet e grerëzave tipike sepse **helmi i grethit përmban një sasi të madhe (5%) të acetilkolinës**, si një molekul kimike organike që ndikon në rritjen e dhimbjes e që funksionon në trupin dhe trurin e njerëzve dhe shumë llojeve të kafshëve.

Acetilkolina (ACh) është një neurotransmetues — një mesazher kimik i lëshuar nga qelizat nervore për të dërguar sinjale në qelizat e tjera, siç janë neuronet, qelizat e muskujve dhe gjëndra qelizat.

Acetilkolina (ACh) është një komponim kimik organik që funksionon në tru dhe në trupin e shumë llojeve të kafshëve (dhe njerëzve) si një neurotransmetues — një mesazher kimik i lëshuar nga qelizat nervore për të dërguar sinjale në qelizat e tjera, siç janë neuronet, qelizat e muskujve dhe qelizat e gjëndrave . Emri i tij rrjedh nga struktura e tij kimike: është një ester i acidit acetik dhe kolinës. Pjesët në trup që përdorin ose preken nga acetilkolina, quhen kolinergjikë. Substancat që ndërhyjnë në aktivitetin e acetilkolinës quhen antikolinergjik.⁽⁸⁾

Acetilkolina është një molekulë e kolinës që është acetiluar në atomin e oksigjenit. Për shkak të pranisë së një grupi amoniumi shumë polar, të ngarkuar, acetilkolina nuk depërton në membranat lipide. Për shkak të kësaj, kur ilaçi futet nga jashtë, ai mbetet në hapësirën jashtëqelizore dhe nuk kalon në pengesën gjakut në tru. Një sinonim i kësaj droge është miochol.

Grethet (Graizit) individuale mund të thumbojnë vazhdimisht; për dallim nga bletët e mjaltit, grethet nuk vdesin pas thumbimit sepse thumbimet e tyre janë me gjemba shumë të imët (të dukshme vetëm nën zmadhim të lartë) dhe lehtë mund të tërhiqen dhe nuk tërhiqen nga trupat e tyre kur shkëputen.

Toksiciteti i thumbimit të grethit ndryshon në varësi të llojeve të gretheve; disa ofrojnë vetëm një insekt tipik thumbues, ndërsa të tjerët janë ndër insektet më të njohura helmuese. Thumbimi singel i grethit nuk janë

fatale, përveçse ndonjëherë për viktimat alergjike. Thumbimet e shumta nga grethit jo-evropianë mund të jenë fatale për shkak të përbërësve shumë toksikë specifikë të helmit të tyre.

Citim: “Thumbimi i grethit gjigant aziatik (*Vespa mandarinia*) janë ndër më helmet e njohura, dhe që mendohet të shkaktojë 30-50 vdekje njerëzore çdo vit në Japoni. Midis korrikut dhe shtatorit 2013, goditjet thumbuese të gretheve shkaktuan vdekjen e 42 personave në Kinë”.⁽⁹⁾

Helmimi i grethit gjigant aziatik mund të shkaktojë reaksione alergjike dhe dështim të shumëfishtë të organeve që çojnë në vdekje, megjithëse dializa mund të përdoret për të hequr toksinat nga rrjedhja e gjakut.

Njerëzit që janë alergjikë ndaj helmit të grerëzave janë gjithashtu alergjikë ndaj thumbimit të grethit (graizit). Reagimet alergjike zakonisht trajtohen me injeksion epinefrin (adrenalinë) duke përdorur një pajisje të tillë si një autoinjektor epinefrin, me një trajtim të shpejtë e të menjëhershëm në një spital. Në raste të rënda, individët alergjikë mund të shkojnë në shok anafilaktik dhe të vdesin nëse nuk trajtohen menjëherë.

[Top↑Përmbajtja](#)

Sjellja dhe alarmi i feromonit

Feromoni i sjelljes

Speciet higjeno-shoqërore zakonisht komunikojnë me njëra-tjetrën përmes sjelljeve ose feromoneve. Në greth evropian, një valle tipike e alarmit kryhet jashtë foleve dhe përbëhet nga gumëzhitje të vazhdueshme, shigjeta brenda dhe jashtë foleve, dhe sulmim ose afrim i objektivit të feromonit të alarmit.

Feromoni i alarmit ruhet dhe sekretohet nga qeset e brendshme të helmit. **2-Metil-3-buten-2-ol** është komponenti kryesor i feromonit **i cili bën që *Vespa crabro* (Grethi Evropian) të shprehë këtë sjellje mbrojtëse.**

Pentenolë dhe **pentanol** të tjerë janë të përfshira në këto qese helmuese, por qëllimi kryesor i tyre ka të ngjarë të mos paralajmërojë grethat e tjerë se rreziku është afër, sepse këto kimikate nuk sjellin alarmin e feromonit.⁽¹⁰⁾

Sulmi me feromonin

Grethat (Graizit), si çdo shoqëri e grerëzave sociale, mund të mobilizojnë tërë follenë për të thumbuar në mbrojtje, gjë që është shumë e rrezikshme për njerëzit dhe kafshët e tjera.

Feromoni i sulmit lëshohet në rast kërcënimi për fole. Në rastin e grethit gjigantit aziatik (*Vespa mandarinia*) kjo përdoret gjithashtu për të mobilizuar shumë punëtorë njëherësh kur sulmojnë kolonitë e preve të tyre,

bletët e mjaltit dhe speciet e tjera të Vespa-s. Tre kimikate biologjikisht aktive, **2-pentanol**, **3-metil-1-butanol**, dhe **1-metilbutil 3-metilbutanoate**, janë identifikuar për këtë specie.

Në testet në terren, vetëm 2-pentanol shkaktoi alarm të butë dhe sjellje mbrojtëse, por duke shtuar dy përbërjet e tjera rriti agresivitetin në një efekt sinergjik. Në Grethin Evropian (Vespa crabro) përbërësi kryesor i feromonit të alarmit është **2-metil-3-buten-2-ol**.

Nëse një greth vritet afër një foleje, ajo mund të lëshojë feromone që mund të shkaktojnë sulmimin e grethave të tjerë. Materialet që vijnë në kontakt me këto feromone, të tilla si rroba, lëkurë, dhe preja e vdekur ose grehtet, gjithashtu mund të shkaktojnë një sulm, siç munden aromat e caktuara ushqimore, siç janë aromatizimet e bananeve dhe aromat e mollëve, dhe që përmbajnë fragmente **alkoolet C₅** dhe **esterët C₁₀**.

[Top↑Përmbajtja](#)

Ndikimi i helmit të grethit (graizit)

Për shkak të madhësisë dhe fuqisë së helmit të tyre, grethat (graizit) janë në gjendje të vrasin pa vështirësi insekte të mëdha si bletët e mjaltit, karkalecat, karkalecat dhe katididët. Viktima është mastifikuar plotësisht dhe më pas ushqehet në larvat që zhvillohen në fole, në vend se të konsumohen nga grethat (graizit) e rritur.

A kanë Grethat (Graizit) helme?

Helmi i grethave në përgjithësi, nuk konsiderohet se është toksik për njerëzit, por për shkak të madhësisë së tyre, sasia e helmit që ata lëshojnë për njollë mund të jetë i dëmshëm. **Grethat lëshojnë më shumë helm nga thumbi se çdo insekt tjetër thumbues.**

Këta insekte gjigantë thumbuese duan qendrën e vëmendjes për momentin. Sulmojnë kur u rrezikohet lloji dhe habitat i tyre.

Foto: Lëngu në thumbin e Grethit (Graizit)

=

[Top↑Përmbajtja](#)

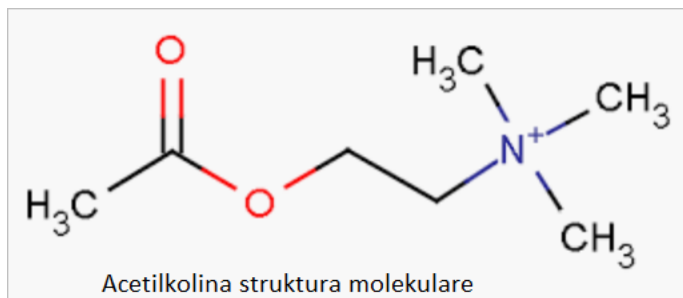
PËRBËRJA KIMIKE E HELMIT TË GRETHIT

Helmet e gretheve (graizëve) kanë përmbajtje komplekse të formuar nga shumë molekula e që janë kategorizuar në përgjithësi si:

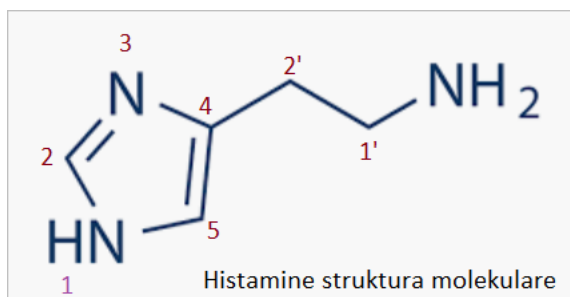
- a) **proteina** me peshë të lartë molekulare që përfshin fosfolipaza, hialuronidaza, antigjen 5, etj .;
- b) **peptide** me peshë molekulare të ulët që përfshijnë mastoparanet, kininat e dhenve dhe peptidet kimotaktike, dhe
- c) **molekulat bioaktive** si histamina, serotonin, katekolaminat, acetilkolina, tiramina etj.

Helmet e gretheve (graizëve) kanë përmbajtje molekulare komplekse, veçanërisht përmbajnë nivele të larta të acetilkolinës. **Acetilkolina** është në të vërtetë një neurotransmetues që prodhohet gjithashtu në trupin e njeriut, por në helmet dhe helmin e gretheve, **ndihmon në stimulimin e receptorëve të dhimbjes**, duke rritur dhimbjen e ndjerë nga erë e keqe dhe helmi.

-

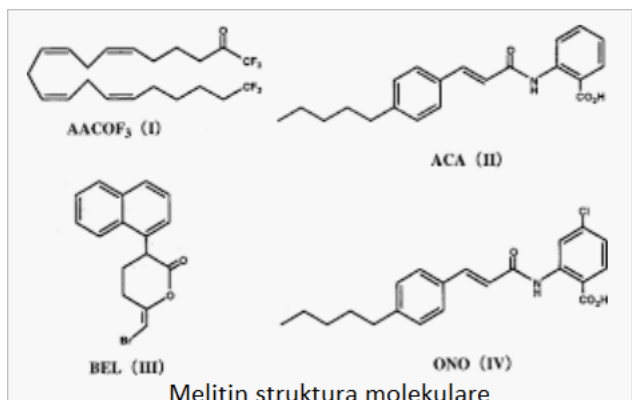
Histamina është një nga komponimet e lëshuara nga trupi gjatë përgjigjes alergjike, dhe mund të shkaktojë kruajtje dhe inflamacion. Proteinat në qelb mund të shkaktojnë një reaksion alergjik, duke çuar në çlirimin e akoma më shumë histaminës, dhe anafilaksisë së mundshme.

Peptidi i MCD, një tjetër komponent i vogël i helmit, gjithashtu mund të shkaktojë që qelizat master në trup të lëshojnë më shumë histaminë, duke përkeqësuar inflamacionin.

Ajo që mund të ketë një efekt, megjithatë, **është kremi anti-histamine**, i cili mund të ndihmojë në parandalimin e inflamacionit të mëtejshëm.

Komponentet tjera të helmit të Grethit janë pothuajse si edhe te insektet tjera, sh: **Melitin, enzimet e fosfolipazës, hialuronidaza, ...**

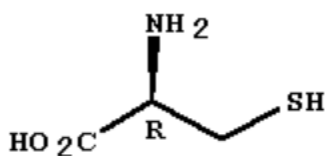

Komponenti kryesor toksik i helmit të bletëve, i referuar edhe si **apitoxin**, është melittin. **Melittin** është një peptid që përfshin rreth 50-55% të helmit të thatë, dhe është një përbërës që mund të shpërthejë membranat qelizore, duke rezultuar në shkatërrimin e qelizave. Sidoqoftë, nuk konsiderohet komponenti më i dëmshëm i helmit të bletëve; ai çmim shkon në një enzimë që përbën rreth 10-12%, **fosfolipazë A**. Kjo enzimë shkatërron fosfolipidet, dhe gjithashtu prish membranat e qelizave të gjakut, duke rezultuar në shkatërrimin e qelizave; përveç kësaj, ndryshe nga shumica e molekulave më të mëdha në helm, ajo shkakton lëshimin e **agjentëve që shkaktojnë dhimbje**.

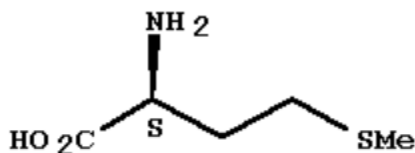
Megjithatë, një enzimë tjetër, **hialuronidaza**, ndihmon veprimin e helmit duke katalizuar ndarjen e komplekseve protein-polisaharide në inde, duke lejuar që helmi të depërtojë më tej në mish.

Përbërja e helmit të insekteve sidomos bletëve është cisteina dhe metionina

L-cysteine

L-methionine

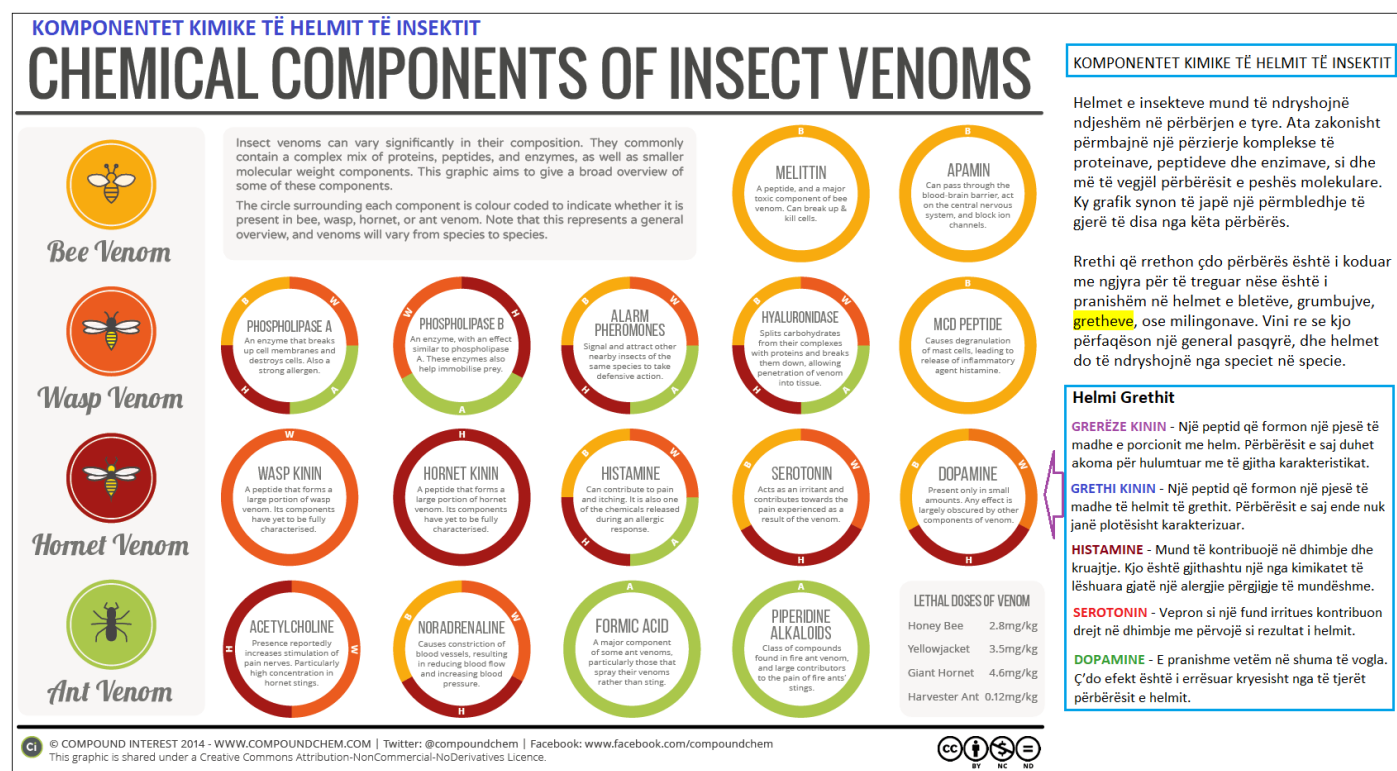

Aminoacidet kryesore në helmin e bletëve janë **cisteina dhe metionina**, që të dyja përmbajnë squfur. Sulfuri është i rëndësishëm në nxitjen e lëshimit të kortizolit nga gjëndrat mbiveshkore.

[Top↑Përmbajtja](#)

Komponentet kimike të helmit të insekteve dhe grethit (graizit)

Helmet e insekteve janë të ndërlikuara. Vërtetë e ndërlikuar. Ju mund të faleni për të menduar se ajo duhet të jetë një komponim relativisht i thjeshtë e kimikateve që përbëjnë ndjesinë e dhimbëshme të një insekti, por në fakt një përzierje jashtëzakonisht e ndërlikuar e të gjitha llojeve të komponimeve si; proteina, peptide, enzima, etj. molekula më të vogla, kalojnë në një sasi të vogël të helmit.

Numri i komponimeve është shumë i gjerë për të detajuar çdo të vetme - por ne mund të ekzaminojmë disa nga përbërësit kryesorë në helmet e bletëve, grerëzave, gretheve dhe milingtonave.⁽¹¹⁾

[Top ↑ Përmbajtja](#)

Komponentët e helmit të Grethit (Graizit)

GRERËZE KININ - Një peptid që formon një pjesë të madhe e porcionit me helm. Përbërësit e saj duhet akoma për hulumtuar me të gjitha karakteristikat.

GRETHI KININ - Një peptid që formon një pjesë të madhe të helmit të grethit. Përbërësit e saj ende nuk janë plotësisht karakterizuar.

HISTAMINE - Mund të kontribuojë në dhimbje dhe kruajtje. Kjo është gjithashtu një nga kimikatet të lëshuara gjatë një alergjie përgjigje të mundëshme.

SEROTONIN - Vepron si një fund irritues kontribuon drejt në dhimbje me përvojë si rezultat i helmit.

DOPAMINE - E pranishme vetëm në shuma të vogla. Ç'do efekt është i errësuar kryesisht nga të tjerët përbërësit e helmit.

[Top↑Përmbajtja](#)

-pb

4. PREVENTIVA SHËNDETËSORE E NJERIUT PËR THUMBIMET ALERGJIKE

Rezultati fatal pas një thumbimi të ashpër është më shpesh rezultat i mbindjeshmërisë ndaj këtij helmi helmues.

Ekspertët thonë se helmi i Grethit është një nga reaksionet alergjike më të rrezikshme në natyrë dhe se alergjitë më të rënda që mund të ekzistojnë në natyrë janë shkaktuar nga goditja e Grethit.

Preventiva shëndetësore e njeriut për thumbimet alergjike është e ma se e nevojshme.

Alergjia ndaj thumbimit të Grethit, edhe kur nuk është fatale, mund të shkaktojë simptoma shumë të rënda dhe të çojë në shumë çrregullime: ritmin e zemrës, atakun kardiak, dështimin e veshkave, trombozën e enëve të gjakut - **thotë shkenca ku janë studjuar dhe hulumtuar insektet në të gjitha rajonet e planetit tokë.**

Pse është një thumbim i Grethit (Graizit) i rrezikshëm?

Ky thumbim është e rrezikshme tek ata që kanë mbindjeshmëri ndaj helmit që injekton grehti. Në fakt, këta individë prodhojnë antitrupa specifike, që pas një kontakti të tillë, rezultojnë në çlirimin e histaminës nga qelizat. Lëshimi i shpejtë i tyre mund të bëjë që enët e gjakut të zgjerohen, rënia e presionit dhe ngulfatje (asfiksia), e cila në situata të rënda shkakton tronditje anafilaktike që mund të rrezikojë jetën e një personi.

Ka dy lloje kryesore të helm prodhuar nga insektet, të cilat kanë efekte të ndryshme në trup.

Helm indetik

Ky lloj i helmit sulmon sistemi nervor i një personi dhe mund të shkaktojë paralizë të pjesshme ose të plotë dhe mund të jetë fatale në disa raste. Çfarë e bën këtë helm kërcënimi i jetës, është se, për shkak të paralizës që shkakton, pengon personin në systemin e frymëmarrjes nga funksionimi, duke e bërë të pamundur të marr frymë.

Helmë citotoksike

Helmë citotoksike ka nekrotik (shkatërrimi i qelizave dhe indeve) Efektet. Kjo shkakton që qelizat të vdesin dhe kalbëzohen dhe mund të kenë efekte të ndryshme në trupin e njeriut. Më serioze është zhvillimi i infeksion dhe sepsis e plagës. Helmë citotoksike mund të shkatërrojë inde, të cilat mund të infektohen dhe, nëse nuk trajtohen, mund të shkaktojnë septicemi kërcënuese për jetën.

Cilat janë simptomat e para që ka ndodhur një reagim i trupit ndaj një thumbimi?

- Skuqja, ënjtja dhe kruajtja ndodhin kryesisht, dhe shtrirja e tyre varet nga sa i ndjeshëm është personi ndaj toksinave. Mund të jetë një ënjtje e vogël që shkon vetvetiu në gjysmë ore, dhe nganjëherë ekziston një ënjtje e tërë krahut, këmbës ose e një pjese të trupit, ku është vendosur thumbi. Pastaj mund të ndodhin gulçim, munges e frymës, rraskapitje e papritur, humbja e vetëdijes dhe rënie e papritur e presionit të gjakut. Thumbimet e qafës dhe të kokës janë gjithashtu të rrezikshme, të cilat mund të shkaktojnë probleme serioze në frymëmarrje.

Si manifestohet thumbimi i grethit, bletëve dhe grerëzave?

- Nëse një person nuk është i ndjeshëm ndaj thumbimit të këtyre insekteve, gjithçka përfundon me skuqje të vogël, ënjtje dhe kruajtje që largohet pas disa orësh, zakonisht deri në 24 orë. Disa njerëz kanë një reagim të theksuar lokal, por asnjë reagim sistematik, dhe në to ënjtja e skuqjes dhe kruajtjes mund të zgjasë deri në 10 ditë. Imunoterapia specifike në këto raste nuk mund të zvogëlojë gjatësinë ose madhësinë e ënjtjes dhe nuk është e rezervuar për këta pacientë, por vetëm për ata që kanë simptoma sistematike siç janë gëlçimi dhe anafilaksi. Reagimi më i rëndë është sigurisht shoku anafilaktik.

-

-

Çfarë duhet ndërmarrë në rast të tronditjes anafilaktike që mund të shkaktojë kafshimi e Grethit?

Njerëzit që e dinë se janë alergjikë ndaj thumbimit të grethit (grajzit) duhet të jenë të përgatitur për diçka të tillë dhe është e rëndësishme të tregoheni të kujdesshëm gjatë qëndrimit në natyrë. Një nga opsionet për mbrojtje është të bartni një injeksion "epipenik" që përmban dozën e duhur të adrenalinës. Në rast të një tronditje anafilaktike, personi duhet t'i japë vetes menjëherë pasi parandalon rënien e presionit, gëlçim dhe një ënjtje të madhe. Në këtë mënyrë fitohet kohë derisa pacienti të arrijë në dhomën e urgjencës, e cila do të sigurojë ndihmë adekuate në administrimin e dozave të mëtutjeshme të adrenalinës, kortikosteroideve dhe antihistamines.

Reagimet anafilaktike një reaksion alergjik që mund të përfundojë me fatalitet.

Pickimi i grethit zakonisht nuk është fatal dhe kryesisht çdo gjë përfundon me një ënjtje të butë e cila mund të dhembë edhe e cila zgjat disa ditë.

Në **rastet ekstreme** mund të shkaktojë shok antifilaktik, përkatësisht reaksion alergjik ndaj helmit, dhe atëherë, pickimi, në dukje i zakonshëm, **mund të përfundojë me fatalitet.**

Në rast të shokut anafilaktik duhet kërkuar ndihmën e shpejtë në mënyrë që të aplikohet terapia anti-shok. Këtë terapi mund ta aplikojnë vetëm profesionistët.

Në disa raste reaksioni alergjik mund të vonojë edhe tetë deri dhjetë orë. Për këtë shkak, nëse në afat prej disa javësh grethi ju pickon disa herë, më së miri është të shkoni te mjeku. Megjithatë, nëse është fjala për pickim të zakonshëm dhe nuk keni kurrfarë simptomash serioze menjëherë pas pickimit, natyrisht nxirreni thumbin dhe vendin e thumbimit trajtojeni me kompresë të ftohta.

Reagimet anafilaktike të një reaksioni alergjik

Çfarë janë reagimet anafilaktike?

Reagimet anafilaktike (ndonjëherë të quajtura “anafilaksi”) janë reagimet alergjike më serioze, të papritura dhe kërcënuese për jetën. Ju zhvillonin simptoma të rënda të tilla si një skuqje e kruajtjes në të gjithë trupin, një fyt i fryrë dhe frymëmarrje me probleme.

Shkaktarët e shokut anafilaktik:

- alergjia ndaj pickimit të insekteve,
- pickimi në vend të papërshtatshëm ku ënjtja shkakton ngufatje,
- pickimi i grethit gjatë disa javëve të kaluara, prandaj edhe sistemi i imunitetit është bërë tepër i ndjeshëm ndaj alergjenit dhe në rast të pickimit të sërishëm shkaktohet reagimi anafilaktik i organizmit.

Nëse reaksioni alergjik nëse nuk mjekohet, mund të jetë vdekjeprurëse.

- Mund të keni një reagim anafilaktik pasi të prekni ose hani diçka për të cilën jeni alergjik (një alergjen).
- Pasi të keni një reaksion anafilaktik ndaj diçkaje, ka shumë të ngjarë të keni një tjetër nëse bieni përsëri në kontakt me atë alergjen
- Simptomat e një reaksioni anafilaktik zakonisht fillojnë brenda 15 minutave.
- Për të parandaluar një reaksion anafilaktik, shmangni alergjenin dhe mbani gjithmonë me vete një pllakë të pilulave epinefrine dhe antihistamine.

Konsultohuni me mjekun personal. Shkoni në urgjencë nëse keni një reagim anafilaktik.

[Top↑Përmbajtja](#)

Çfarë shkakton një reagim anafilaktik?

Çdo gjë për të cilën jeni alergjik mund të shkaktojë një reagim anafilaktik. Shkaqet më të zakonshme përfshijnë:

- Ilacet , siç është penicilina.
- Pickimet e insekteve.
- Ushqime, veçanërisht vezë, ushqim deti dhe arra.
- Latex (një lloj materiali gome në disa doreza dhe balona).

Zakonisht nuk keni një reagim anafilaktik herën e parë që ju ekspozoheni ndaj një alergjeni. Trupi duhet të ekspozohet ndaj diçkaje që të bëhet alergjik. Sidoqoftë, shumë njerëz nuk kujtojnë një ekspozim të parë.

Cilat janë simptomat e një reaksioni anafilaktik?

Reagimet anafilaktike zakonisht shfaqen shpejt, brenda 15 minutave nga të qenurit rreth alergjenit.

Simptomat mund të jenë të ndryshme për secilin person, por zakonisht keni të njëjtat simptoma çdo herë.

Këto simptoma mund të përfshijnë:

- Kruarje në të gjithë trupin, me copëza të kuqe në lëkurën tuaj (koshere)
- Sytë e fryrë, buzët, gjuha dhe fyti
- Bllokimi i frymëmarrjes dhe vështirësia në frymëmarrje
- Dhimbje barku, ndjeheni të sëmurë
- Marramendje dhe ligështim për shkak të një rënie të presionit të gjakut

- Nëse nuk merrni ndihmë, mund të ndaloni frymëmarrjen, të keni një konfiskim ose të dilni jashtë kontrollit .
- Reagimet anafilaktike janë kërcënuese për jetën.

-

Reagimet anafilaktike shfaqen shpejt brenda 15 minutave nga të qenurit rreth alergjenit

Si mund të thonë mjekët nëse kam një reagim anafilaktik?

Mjekët mund të tregojnë menjëherë bazuar në simptomat dhe duke ju ekzaminuar.

Ndonjëherë, ju e dini se çfarë shkaktoi reagimin anafilaktik. Për shembull, ju mund të keni ngrënë aksidentalisht diçka që jeni alergjik ndaj, siç është një ëmbëlsirë që nuk e dinit se kishte arra në të. Herë të tjera është e vështirë për mjekët të tregojnë se çfarë shkaktoi reagimin.

Si i trajtojnë mjekët reaksionet anafilaktike?

Mjekët do t'ju japin një episefrinë (ilaç për të trajtuar një reaksion serioz alergjik). Nëse akoma keni probleme në frymëmarrje, mjekët mund të vendosin një tub frymëmarrjeje në hundë ose gojë dhe t'ju japin oksigjen.

-

Ndonjëherë ata gjithashtu do t'ju japin:

- Ilace për të ngritur presionin e gjakut
- Lëngjet në vena
- Ilace për të hapur rrugët ajrore dhe për t'ju ndihmuar të merrni frymë
- Ilace për të zvogëluar ënjtjen (antihistaminet)

Si mund të parandaloni një reaksion anafilaktik?

Shmangni gjërat për të cilat jeni alergjike.

Pyesni mjekun për të vaksinat e alergjisë nëse jeni alergjik ndaj diçkaje që është e vështirë të shmangni, si goditjet e insekteve

Gjithmonë mbani me vete një ilaç epinefrine dhe pilula antihistamine

Mjeku mund të ju shkruaj një recetë për një shiringë të mbushur me epinefrin. Mbajeni shiringën me vete në çdo kohë. Nëse jeni rreth alergjenit ose filloni të keni një reagim anafilaktik, merrni epinefrinë dhe një pilulë antihistamine. Pastaj shkoni në urgjencë spitalore në rast se keni nevojë për më shumë trajtim.

Sa kohë duhet të reagojë para se të ndodhë shoku anafilaktik?

Më së mirë të përgjigjeni brenda 15 minutave të para, por askush nuk është zakonisht aq afër ambulancës në kohën e thumbimit, kjo është arsyeja pse është e rëndësishme të bartni tableta "epipen" dhe antihistamine dhe kortikosteroide, të cilat duhet të këshillohen me një alergjiolog. Njerëzit me alergji që janë në rrezik të tronditjes anafilaktike duhet të kontaktojnë menjëherë mjekun e tyre për të shmangur komplikimet. Pas mbërritjes në dhomën e urgjencës, pacienti merr ilaçe adrenaline dhe imunopresuese, dhe më pas zakonisht qëndron nën vëzhgim për disa orë.

Alergjia ndaj helmit të Grethit ose insektet tjera

Si trajtohet një thumbim i grethit ?

Ajo që duhet të bëhet në këto situata është të aplikoni përgatitjet menjëherë pas thumbimit që do të zvogëlojë ënjtjen, kruajtjen dhe skuqjen. Tabletat antihistamine dhe kortikosteroidet topike aplikohen për lehtësimin e këtyre simptomave në vendin e thumbimit.

A mundet që njerëzit që janë alergjikë ndaj thumbimit të grethit të marrin ndonjë terapi ose vaksinë për tu mbrojtur nga një reagim pas thumbimit?

Nuk ka vaksinë, por njerëzit me alergji mund të bëjnë desenzibilizimin, ose përdorin imunoterapinë specifike. Kjo terapi përfshin administrimin e një doze të vogël të alergjenit, në këtë rast një helem të grethit (grajzit), për një periudhë kohe, derisa personi të bëhet imun ndaj toksinave që shkaktojnë alergji pas thumbimit. Njerëzit të cilët kanë një reagim më të theksuar ndaj një thumbimi të grethit (grajzit), veçanërisht ata që përjetojnë ngulfatje, rënie të presionit dhe diarre, duhet të kontaktojnë alergjiologun dhe të bëjnë një diagnozë së pari dhe më pas të fillojnë trajtimin shërues.

Cilat masa paraprake duhet të merren për të shmangur thumbimin e grethit?

Repelentët që sprapsin grerëzat nuk ekzistojnë, por kur qëndrojnë në natyrë, njerëzit që janë alergjikë duhet të jenë jashtëzakonisht të kujdesshëm. Këshilla është që ata që kanë një reagim më të theksuar ndaj thumbimit, e cila nuk shkakton tronditje anafilaktike, u kërkohet të kenë një tabletë antihistamine që mund të marrin nëse ndodh një thumbim i fortë. Ajo parandalon trupin të reagojë ndaj toksinave dhe shfaqjen e ënjtjes dhe skuqjes.

Në sa raste ndodhin vdekjet në pacientët që janë thumbuar nga grethat?

Fatalitetet janë të mundshme, por të rralla. Në Amerikë, për shembull, mesatarisht 50 njerëz vdesin çdo vit nga thumbimet e insekteve, por jo vetëm nga grethat por edhe nga grerëzat, bletët dhe insektet e tjera.

-

Përvojat e mjekut:

Dr Shane Kotze, i cili praktikon në **Departamenti i Emergjencave të Spitalit Netcare Unitas**, ndan njohuritë e tij mbi prevalencën dhe trajtimin e thumbimit dhe **kafshimit**. "Ne shohim shumë pacientë me një shumëllojshmëri insektesh dhe pickim merimangash në **Departamenti i emergjences**. Këto fjalë për fjalë mund të shkojnë nga të vogla **pickim mushkonje** për seriozitet **kafshon merimanga** dhe **Grethi thumbon**," ai thote. "Frekuenca e këtyre rasteve tenton të rritet gjatë verës, pasi njerëzit shpenzojnë më shumë kohë jashtë, duke rritur kështu mundësinë e ekspozimit ndaj tyre **insektet**."

-

Sa është i rrezikshëm Grethi (Graizi) Japonez

Grethi Japonez

Ky greth gjigant mund të rritet edhe deri në 5 cm (gjerësia e krahëve rreth 76 mm), ndërkaq janë të njohura rastet që vetëm një greth i tillë mund të shkatërrojë një koshere të tërë bletësh.

Për njerëzit pickimi mund të jetë vdekjeprurës jo vetëm për shkak të reaksioneve alergjike, por edhe për shkak të helmeve të shumta të cilat i bart në vete. Çdo vit, ky greth gjigant vret rreth 40 njerëz.

Katër gjëra janë interesante që kanë të bëjnë me pickimin e grethit gjigant japonez:

- 1) Pickimi i tij ka përqendrim të madh kimikalesh të cilat quhen Acetilholin dhe të cilat shkaktojnë dhembje më shumë se nga cilido insekt qoftë.
- 2) Helmi është aq i fuqishëm sa që mund të shkrijë indet njerëzore.
- 3) Përmban së paku tetë kimikate të ndryshme.
- 4) Si edhe çdo greth tjetër, mund t'ju pickojë disa herë.

Si do të ju shmangem shokut anafilaktik

[Top↑Përmbajtia](#)

Konkluzione

Helmi i Grethit:

1. Në planetin ton Tokë ka rreth 22 lloje të Grethave (Graizëve).

2. Grethat (Graizit) në Kosovë janë present por evidentimi i tyre është e vogël, **ekziston një larmi e emrave që përdoren për identifikimin e shumë insekteve por edhe të grethit (graizit)** kështu që mbeten raste të izoluar për hulumtim të mëtejshëm.

3. Grethi (Graizi) në Kosovë por edhe në shumë troje shqipëtare por edhe në tërë planetin tokë ku follet shqip në mënyrë popullore njihet me disa emra të ndryshë dhe jo adekuat. Në varshmëri të rajonit dhe populates, ai ose ajo quhet me emra të ndryshëm si: **Greth, Graiz, Greiz, Gremza, Grerëza e mëdhe, Arzë e madhe, Amzë e madhe, etj.**

4. **Thumbimet e Grethit** janë shumë të rrezikshme, dhe ato në mënyrë të pashmangshme shkaktojnë reagimin e zakonshëm të të gjithë njerëzit por edhe të kafshët, si: ënjtje, skuqje dhe dhimbje në vendin e injektimit.

Rreziku nga thumbimi i një Grethi, për njeriun mund të ndodhë në ç'do vend në natyrë, por vetëm atëherë kur Grethi e ndjen të rrezikuar vehtën dhe llojin e vetë.

5. **Thumbi i grethit (graizit) është më i trashë dhe më i gjatë se sa të grerëzat, bletët apo insekteve tjera.**

6. **Helmi i grethave në përgjithësi**, nuk konsiderohet se është toksik për njerëzit, por për shkak të madhësisë së tyre, sasia e helmit që ata lëshojnë për njollë mund të jetë i dëmshëm. **Grethat lëshojnë më shumë helm nga thumbi se çdo insekt tjetër thumbues.**

7. **Helmet e gretheve (graizëve)** kanë përmbajtje komplekse të formuar nga shumë molekula e që janë kategorizuar në përgjithësi si:

a) **proteina** me peshë të lartë molekulare që përfshin fosfolipaza, hialuronidaza, antigjen 5, etj .;

b) **peptide** me peshë molekulare të ulët që përfshijnë mastoparanet, kininat e dhenve dhe peptidet kimotaktike, dhe

c) **molekulat bioaktive** si histamina, serotonin, katekolaminat, acetilkolina, tiramina etj.

8. **Helmet e gretheve (graizëve)** kanë përmbajtje molekulare komplekse, veçanërisht përmbajnë nivele të larta të acetilkolinës. **Acetilkolina** është në të vërtetë një neurotransmetues që prodhohet gjithashtu në trupin e njeriut, por në helmet dhe helmin e gretheve, **ndihmon në stimulimin e receptorëve të dhimbjes**, duke rritur dhimbjen e ndjerë nga erë e keqe dhe helmi.

9. **Helmi i grethit** mund të shkaktojë reaksione alergjike dhe dështim të shumëfishtë të organeve që çojnë në vdekje, megjithëse dializa mund të përdoret për të hequr toksinat nga rrjedhja e gjakut.

10. Në përgjithësi, një thumbim i grethit nuk është vdekjeprurës. Alergjistët duhet të konsiderohen një përjashtim i mundshëm, siç është rasti me thumbimet ose gërvishjet e të gjithë insekteve të tjera.

11. Por, në një numër njerëzish, një alergji, toksike ose reagim i pazakontë ndodh pas një goditjeje thumbuese, që nxitë reaksione, e gjitha kjo është rezultat i injektimit të këtij helmi helmues, i cili mund të shkaktojë shumë çrregullime në trupin e njeriut dhe madje të çojë në një përfundim fatal.

12. Thumbimet e gretheve (graizëve) pothuajse gjithmonë mund të shmangen me trajtimin e kujdesshëm nga njerëzit. Për më tepër, grethet në përgjithësi janë më pak nervozë dhe më pak të prirur për thumbim sesa grerëzat më të vogla në të njëjtën zonë.

13. Rezultati fatal pas një thumbimi të ashpër është më shpesh rezultat i mbindjeshmërisë ndaj këtij helmi helmues.

14. Ekspertët thonë se helmi i Grethit është një nga reaksionet alergjike më të rrezikshme në natyrë dhe se alergjitë më të rënda që mund të ekzistojnë në natyrë janë shkaktuar nga goditja e Grethit.

15. Preventiva shëndetësore e njeriut për thumbimet alergjike është e ma se e nevojshme.

16. Alergjia ndaj thumbimit të Grethit, edhe kur nuk është fatale, mund të shkaktojë simptoma shumë të rënda dhe të çojë në shumë çrregullime: ritmin e zemrës, atakun kardiak, dështimin e veshkave, trombozën e enëve të gjakut - **thotë shkenca ku janë studjuar dhe hulumtuar insektet në të gjitha rajonet e planetit tokë.**

17. Këshilla të mëposhtme se si të shmangët thumbimit të insekteve, gjegjësisht Grethit:

- Në kopshtari përdorni dorashka dhe vishni këpucë të mbyllura.
- Nëse shkoni në kampe apo udhëtime, sigurohuni që jeni në dijeni cilat **insekte** që zakonisht gjenden në zonën që po vizitoni dhe sigurohuni që të keni veshje të përshtatshme (këpucë, doreza, çorape etj.) për të mbrojtur veten.
- Gjithmonë keni **ilaç kundër insekteve** i dobishëm, sidomos nëse jeni duke kaluar kohë jashtë.
- Shumë **insekte** janë më aktivë gjatë muzgut dhe agimit; kujdesuni më shumë gjatë këtyre orëve.
- Shmangni ngritjen e shkëmbinjve dhe gurëve, sidomos në zona që zakonisht janë të pashqetësuar.
- Mos provokoni ose luani me asnjë **insektet**.
- Nëse jeni duke udhëtuar në një rajon ku ka ndonjë **insekt** ose **merimangë** janë sëmundjet që lidhen me të **endemike**, sigurohuni që të merrni preventivën e duhur **mjekim** dhe se ju keni marrë të përshtatshme **vaksinat**.

-

[Top↑Përmbajtja](#)

Referenca:

¹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Insect>

² Nga studimet e kryera nga Terry Erwin nga Departamenti i Entomologjisë së Institucionit Smithsonian në kanopitë pyjore të Amerikës Latine. **Numbers of Insects (Species and Individuals)**
from: <https://www.si.edu/spotlight/buginfo/bugnos>

³ Njohje gjatë Inspektimit në teren si në rrethinën e Mitrovicës dhe në shumë vende tjera në Kosovë.

⁴ https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Biodiversiteti_i_Kosoves.pdf - tabela e insekteve në Kosovë

⁵ <https://en.wikipedia.org/wiki/Hornet>

⁶ <https://www.nationalgeographic.com/animals/invertebrates/group/hornets/>

⁷ Yashad Dongol, B L Dhananjaya, Rakesh Kumar Shrestha and Gopi Aryal (July 2nd 2014). Pharmacological and Immunological Properties of Wasp Venom, Pharmacology and Therapeutics, Sivakumar Joghi Thatha Gowder, IntechOpen, DOI: 10.5772/57227. Available from: <https://www.intechopen.com/books/pharmacology-and-therapeutics/pharmacological-and-immunological-properties-of-wasp-venom>

⁸ <https://en.wikipedia.org/wiki/Acetylcholine>

⁹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Hornet>

¹⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/European_hornet

¹¹ The Chemical Compositions of Insect Venoms,
from: <https://www.compoundchem.com/2014/08/28/insectvenoms/>

Shiqo edhe tjera:

<https://www.emergency-live.com/sq/stories/spiders-mosquitos-and-bees-oh-my-dr-kotze-tipps-to-prevent-dangerous-bugs-bites/>

<https://konica.al/2019/09/ky-reaksion-alergjik-nese-nuk-trajtohet-mund-te-jete-fatal/>

https://en.wikipedia.org/wiki/European_hornet

<http://www.chm.bris.ac.uk/webprojects2001/loveridge/index-page8.html>

https://backend.orbit.dtu.dk/ws/portalfiles/portal/193902575/fimmu_10_02090.pdf

<https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:737857-SMRT-NASTUPA-ZA-NEKOLIKO-MINUTA-Evo-kako-da-spasete-zivot-ako-vas-ubode-strsljen>

<https://kumti.com/4-dallimet-kryesore-mes-bleteve-dhe-grerezave/> -Dallimet me grerëzave bletëve

<https://telegrafi.com/veprimi-qe-shpeton-jeten-pickimi-grethit-mund-te-jete-fatal-eshte-rendesi-ta-dini-kete/>

<https://shqiptarja.com/lajm/ja-insektet-me-te-rrezikshme-br-qe-mund-te-shkaktojne-vdekjen>

<https://hr.wikipedia.org/wiki/Str%C5%A1ljeni>

<https://www.youtube.com/watch?v=Jqj35KUOSi4>

<https://www.youtube.com/watch?v=gAVlh-7WZM>

https://www.youtube.com/watch?v=us0mkzcG_HI

Autor: Sokol Kelmendi Mr.scc.

Datë: 2020.07.13 Mitrovicë, Kosovë

[Top↑ Përmbajtja](#)